

III. TIPOVI POLITIČKIH POREDAKA

POLITIČKI POREDAK

- **POLITIČKI POREDAK** – oblik organiziranja društvene zajednice koji ima svojstven izvor legitimnosti i uređen odnos između zakonodavne, izvršne i sudske vlasti
 - **TEMELJNI TIPOVI POLITIČKIH POREDAKA:**
 - demokracija
 - aristokracija
 - diktatura
 - tiranija
 - totalitarizam
 - monarhija
 - republika
- TIPOVI DRŽAVE**

DEMOKRACIJA *(grč. demos - narod; kratien - vladati)*

DEMOKRACIJA – vladavina **naroda, od naroda i za narod** *(A. Lincoln)*

– vladavina naroda (ili većina) uz poštivanje manjina

– **LIBERALNA DEMOKRACIJA** – pol. poredak u kojem su temeljne vrijednosti **demokracija** *(jednakost i vladavina većine)* i **liberalizam** *(sloboda i zaštita prava svakog pojedinca)*

– **2 TIPA DEMOKRACIJE:**

1. **PREDSTAVNIČKA** – odluke donose **odabrani predstavnici** *(parlament)*

2. **NEPOSREDNA** ili **IZRAVNA** – odluke donose **svi oni koji su izravno zainteresirani** za njih *(referendum)*

OBILJEŽJA DEMOKRACIJE

- zajednička obilježja svih varijanti demokracije:
 - **razdvajanje** i **međusobna neovisnost** zakonodavne, izvršne i sudske vlasti
 - **legitimnost** koja proizlazi **iz volje naroda**
 - **sloboda građana**

II. TEMELJNE ODREDBE

Članak 1.

Republika Hrvatska **jedinstvena** je i **nedjeljiva demokratska i socijalna država**.

U Republici Hrvatskoj **vlast proizlazi iz naroda i pripada narodu** kao zajednici slobodnih i ravnopravnih državljana.

Narod ostvaruje vlast izborom svojih predstavnika i neposrednim odlučivanjem.

ARISTOKRACIJA *(grč. oi aristoi – najbolji, prvi, najodličniji)*

ARISTOKRACIJA – politički sustav u kojem **vlast pripada manjini** (eliti)

- **manjina** donosi sve važne odluke i koncentrira svu društvenu moć
- temeljnim vrijednostima aristokratskog poretka smatra se **tradicionalnost** i **statičnost** *(aristokratske monarhije i republike)*
- **Aristotel** – aristokracija je vladavina najboljih *(ako vladaju za opće dobro)*
 - **OLIGARHIJA** – vladavina **malobrojnih i povlaštenih**
 - **PLUTOKRACIJA** – vladavina **bogatih**

DIKTATURA *(lat. dictátúra – diktiranje, kazivanje u pero)*

DIKTATURA – označava vladavinu **pojedince ili skupine** koji imaju neograničenu vlast u državi

- **nema diobe vlasti** (*zakonodavna, izvršna i sudska*)
- **nameće se vlast** pojedinca ili skupine silom
- na vlast se dolazi **nelegalno** (*državnim ili vojnim udarom*) ili **legalno** (*ali nakon dolaska na vlast preuzima potpunu vlast – npr. Hitler*)
- **kontrola** nad policijom, sudstvom, vojskom i administracijom
- *povijesni primjeri: Sula, Cezar, Pinocet, Hitler, Staljin, Tito, Saddam Hussein...*

TIRANIJA (grč. týrannos – samovlast)

TIRANIJA – politički sustav u kojem **vlast** pripada pojedincu (**tiraninu**)

- „bolest demokracije” (Platon)
- „despotska samovlast” (Aristotel)
- to je oblik vladavine **bez legitimnosti i legalnosti** – nije utemeljena na zakonu
- na vlast dolazi vladar koji nije izabran niti mu je priznato nasljedno pravo
- **sila i brutalnost** su sredstva pomoću kojih je tiranija jedino moguća

TOTALITARIZAM *(lat. totalis – cjelokupni)*

TOTALITARIZAM – tip političkoga poretka koji se zasniva na ideologiji i teror i u kojem vlast ima kontrolu nad svim dijelovima zajednice i **nadzor nad svim** područjima društvenog života

– **karakteristike totalitarizma:**

- **totalitaristička ideologija**
- **jedna partija** s vođom na čelu
- **tajna policija**
- **potpuna kontrola** nad ekonomijom, medijima i vojskom
- **nepostojanje građanskih sloboda i pluralizma**

– *primjeri: nacizam (Njemačka), fašizam (Italija) i komunizam (SSSR, Crveni Kmeri u Kambodži, Sjeverna Korea, Kuba, Jugoslavija)*

OBLCI DRŽAVNE VLASTI

153

REPUBLIKA

42

MONARHIJA

REPUBLIKA (*lat. res publica – javna stvar, opće dobro*)

REPUBLIKA – tip pol. poretka i oblik države u kojem vlast imaju izabrani predstavnici, a vlast se dijeli na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu

- prva republika je bio Rim (*institucije: senat, konzuli...*)
- **tipovi republika:**
 - predsjednička
 - parlamentarna
 - aristokratska
 - demokratska
 - islamska
 - narodna

PREDSJEDNIČKA REPUBLIKA

- **vlast je podijeljena** između predsjednika i parlamenta, a izvršna vlast **ne odgovara** zakonodavnoj
- **primjeri:** SAD, Čile, Bolivija, Argentina...

PARLAMENTARNA REPUBLIKA

- **vlast proizlazi iz parlamenta**, izvršna vlast **odgovara** zakonodavnoj vlasti tj. parlamentu
- **primjeri:** Hrvatska, Njemačka, Italija...

ARISTOKRATSKA REPUBLIKA

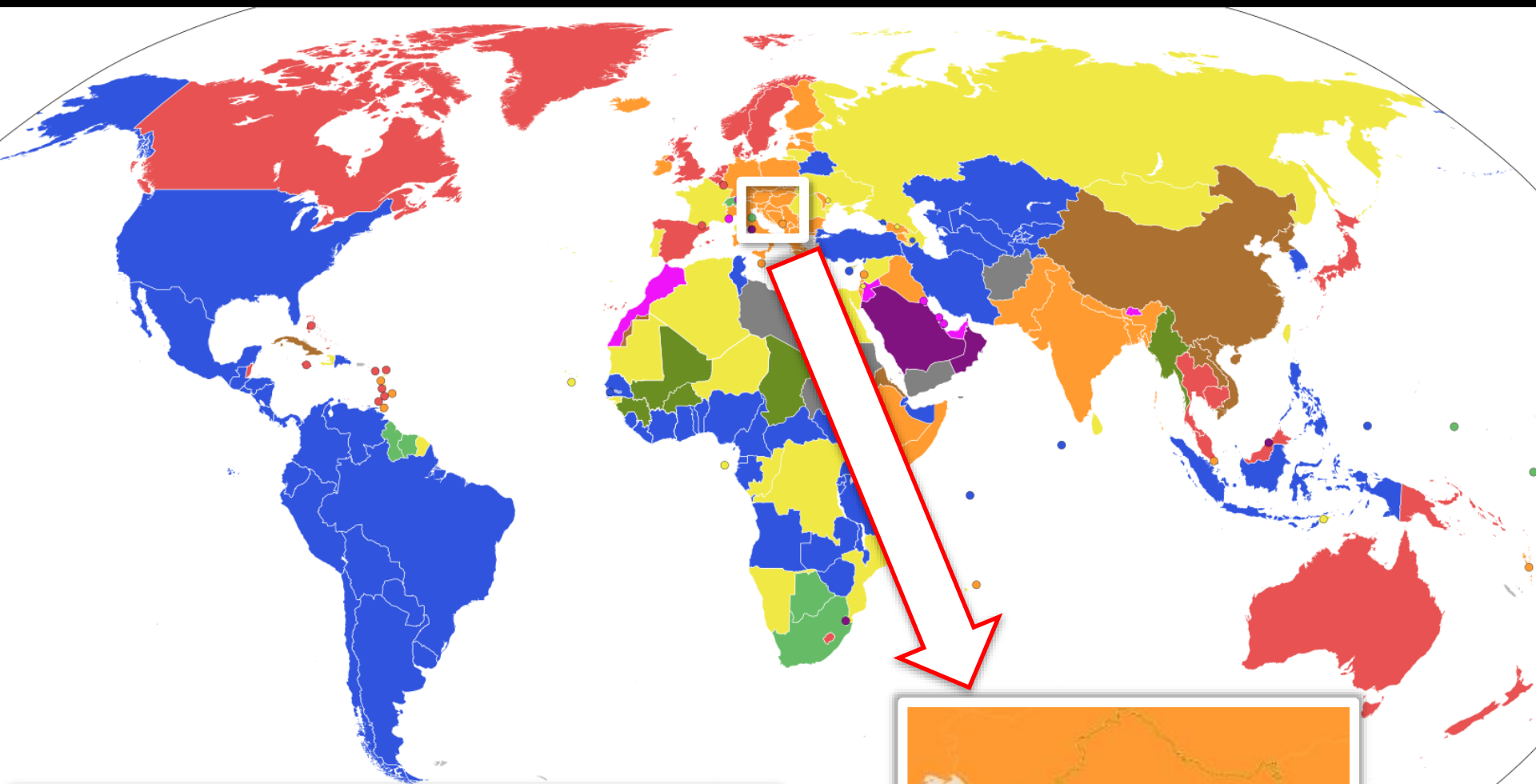
- nositelj suvereniteta je **dio izabranih** (plemstvo)
- **primjeri:** Dubrovačka Republika, Mletačka Republika...

DEMOKRATSKA REPUBLIKA

- nositelj suvereniteta je **cijeli narod**
- **primjeri:** sve države s demokratskim uređenjem

ISLAMSKA REPUBLIKA

- svi zakoni i propisi u državi se temelje na šerijatskom pravu (kombinacija teokracije i demokracije)
- **vjerski poglavari** imaju primat nad svjetovnim
- **primjeri:** Iran, Pakistan, Afganistan i Mauretaniya

PREDSJEDNIČKA REPUBLIKA

POLUPREDSJEDNIČKA REPUBLIKA

PARLAMENTARNA REPUBLIKA

PARLAMENTARNA MONARHIJA

MONARHIJA (grč. *monos* - jedan; *arhein* - vladati)

- sustav vladavine **pojedinca** (monarha)
- najveći dio ljudske povijesti bio je obilježen upravo ovim poretkom
- prema **načinu na koji monarh dolazi na vlast**, može biti **nasljedna, izborna i uzurpatorska**
- vrste monarhija:
 - **apsolutna**
 - **ustavna (konstitucionalna)**
 - **parlamentarna**

VRSTE MONARHIJA

APSOLUTNA

- **apsolutna (neograničena)** vlast monarha
- izvršna, zakonodavna i sudbena vlast pod kontrolom monarha
- **primjer:** *Habsburgovci, Luj XIV.*

USTAVNA

- vlast monarha **ograničena ustavom**
- **primjer:** *Lihtenštajn, Belgija...*

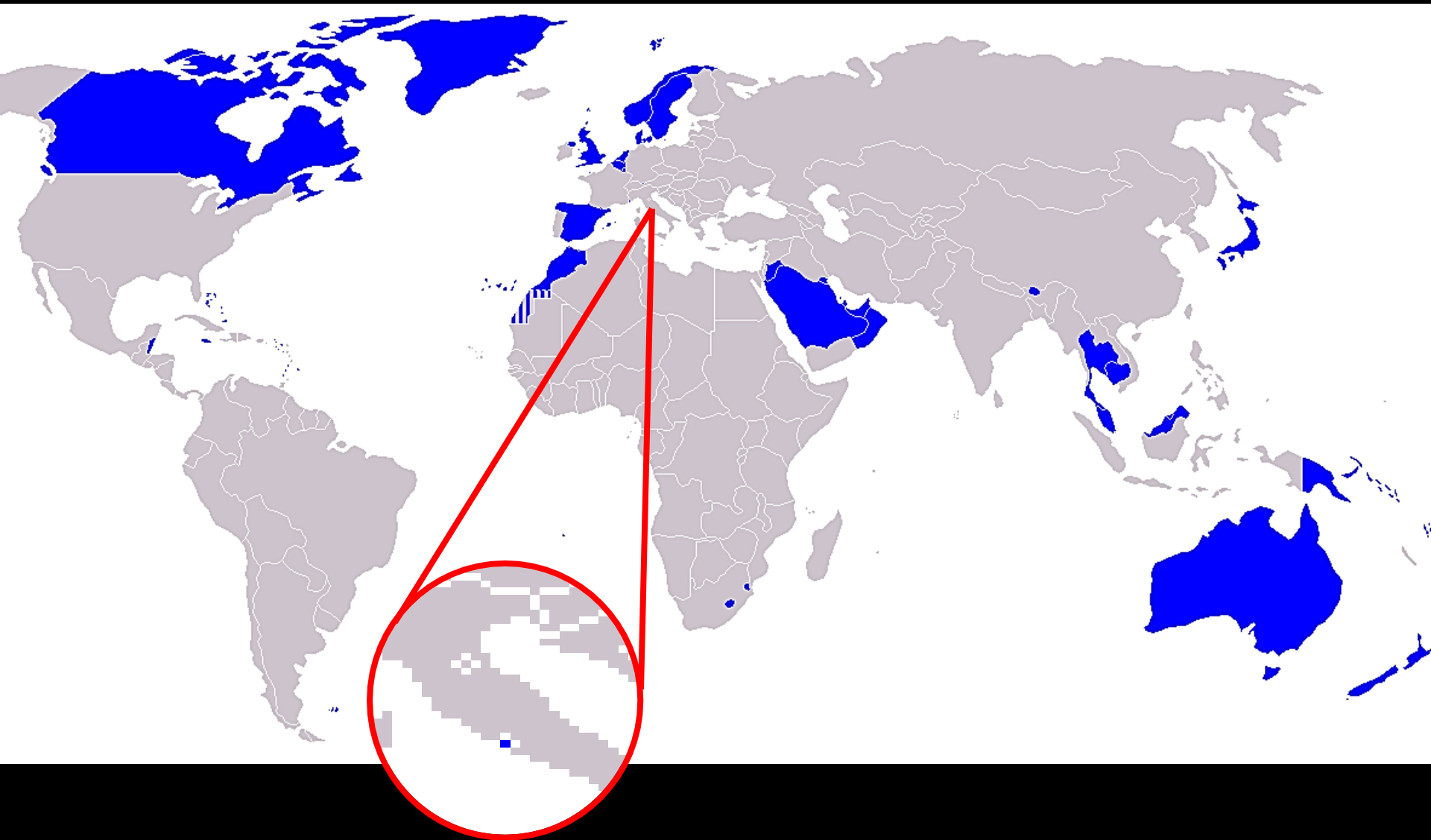

PARLAMENTARNA

- monarh **dijeli vlast s parlamentom i vladom**
- uloga monarha svedena na zastupničke, ceremonijalne i simboličke ovlasti

MONARHIJE U SVIJETU

APSOLUTNA IZBORNA MONARHIJA

